

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 10/2011

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat John Tuflått

Klagen gjelder: Krav om ytterligere kompensasjon og dekning
av utgifter til juridisk bistand etter forskrift
2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 12. januar 2012

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Eva Klepsland Drageset
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen delvis til følge – skadelidte har rett på
maksimal kompensasjon, men kun delvis
dekning av utgifter til juridisk bistand

***

1. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████ heretter kalt skadelidte, tjenestegjorde i Libanon over en periode på ca. seks måneder ██████████ Etter avsluttet tjeneste har han hatt flere ulike jobber innen transport og næringsliv. I ██████████ Ulykken påførte ham en kronisk nakkeskade og han ble senere tilkjent menerstatning under yrkesskadedekningen med en varig medisinsk invaliditet på 15 prosent, i tillegg til kr 300.000 som erstatning fra ansvarlig forsikringsselskap. Han var sykmeldt i to år og har deretter forsøkt rehabilitering, men har kun hatt sporadiske og kortvarige arbeidsforhold før han etter hvert falt helt ut av yrkeslivet. Han mottar i dag uførepensjon med yrkesskedefordeler som følge av psykiske belastningsskader etter FN-tjenesten.

I 2006 ble det fremmet krav om erstatning mot Forsvarsdepartementet (FD), men saken ble overført til Statens Pensjonskasse (SPK) da kompensasjonsforskriften trådte i kraft. Foruten tidligere spesialisterklæringer har SPK har innhentet erklæring fra dr. Bjørn Raftner, i samsvar med mandat fra FD. Erklæringen fra Raftner konkluderer med at skadelidte er påført en posttraumatisk stresslidelse (PTSD) som følge av tjenestegjøringen, i tillegg et avhengighetssyndrom for alkohol som antas sekundært utviklet av FN-tjenesten. Han legger til grunn at skadelidte er 100 % varig ervervsmessig ufør og 40 % medisinsk invalid, hvorav 34 % kan knyttes til tjenesten.

På bakgrunn av erklæringen og sakens øvrige dokumenter har SPK lagt til grunn at skadelidte er påført varig psykisk belastningsskade som følge av tjeneste i internasjonale operasjoner, men at skadelidte på grunn av trafikkuulykken uansett ville vært delvis ervervsufør. Basert på dr. Raftners oppdeling av medisinsk invaliditet har SPK tilkjent kompensasjon basert på en ervervsmessig uføregrad på 70 %. SPK dekket kr. 25.000 av et salær på totalt kr. 90.781 inkl.mva.

Skadelidte påklaget vedtaket med krav om full kompensasjon samt dekning av det totale salær. FD behandlet klagen og fastholdt SPKs vedtak på 70% kompensasjon, men etterkom deler av kravet på dekning av utgifter til juridisk bistand og tilkjente ytterligere kr. 10.000.

Skadelidtes advokat møtte ved Nemndens behandling av klagen og redegjorde for sitt syn på saken. Han fremla diverse nye opplysninger, herunder en spesialisterklæring fra dr. Stein Bror Strandquist som ble innhentet av forsikringsselskapet i anledning trafikkuulykken, og dokumentasjon på at det er tilkjent full uførepensjon med yrkesskedefordeler som følge av FN-tjenesten.

2. Nemndens vurdering

Ad krav om full kompensasjon:

Det er uomtvistet at skadelidte er påført PTSD som følge av tjeneste i internasjonale operasjoner. Det er videre på det rene at han i dag er 100 % varig ervervsmessig ufør. Det sentrale spørsmål er om hele uførheten kan tilbakeføres til tjenesterelaterte psykiske belastningsskader eller om skadelidte ville ha falt ut delvis uansett som følge av trafikkuulykken.

Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Årsakskravet mellom en handling og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer, jf. Rt. 1992 s. 64.

I situasjoner hvor skadelidte, som i vår sak, har vært utsatt for flere hendelser som sammen kan ha medført den totale uførhet, blir det spørsmål om de ansvarlige blir solidarisk ansvarlige. Det vises til Kjelland, *Særlig sårbarhet i personskadeerstatningsretten: en analyse av generelle og spesielle årsaksregler* (2008), hvorfra gjengis:

”Der skadelidte vært utsatt for flere trafikkulykker, kan den første både ha medført realiserte skader og ha gjort skadelidte mer utsatt for nye belastninger. Rettspraksis gir eksempler på at deler av skaden kan ha oppstått i samvirke mellom den latente sårbarheten etter ulykke nr 1 og den utløsende ansvarshendelsen ved ulykke nr 2. Når begge ulykkene på denne måten er nødvendige skadebetingelser, vil begge skadevolderne ut fra hovedreglene – betingelseslæren og solidaransvarsregelen - bli solidaransvarlige. Prinsippet om at skadevolder må ta skadelidte som han er, omfatter i utgangspunktet også ansvarsbetinget, ervervet sårbarhet. Pr i dag er uklart hvor langt dette utgangspunktet rekker.”

Beviskravene til årsakssammenheng under kompensasjonsordningen er lempeligere enn det som følger av alminnelig erstatningsrett, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22.11.2010, hvor det heter *”Da de fleste kravene under kompensasjonsordningen ligger langt tilbake i tid, skal beviskravet praktiseres lempeligere enn etter et krav under det alminnelige erstatningsmessige grunnlag.”*

Trafikkulykken synes å være den utløsende årsak til uførheten siden det er fra dette tidspunkt skadelidte fikk problemer med å stå i arbeid og deretter falt helt ut av yrkeslivet. Ulykken fremstår likevel isolert sett å ha begrenset betydning for skadelidtes ervervsevne, mens hans særlige sårbarhet som følge av FN-tjenesten fremstår som massiv. Nemnden viser i den anledning særlig til spesialisterklæring fra dr. Stein Bror Strandquist dater 16. juni 2002, som ble utarbeidet i forbindelse med trafikkulykken og fremlagt for Nemnden under nemndsmøtet. Den sakkyndiges beskrivelse av skadelidtes symptomer etter trafikkulykken er mer nærliggende å knytte til skadelidtes psykiske belastningslidelse etter FN-tjenesten enn til trafikkulykken. De symptomer som skisseres er i langt større utstrekning forenlig med symptomene etter psykisk belastningslidelse enn med symptomene etter en trafikkulykke med nakkeslengmekanisme. I erklæringen fremgår at det ikke har vært kjent for den sakkyndige at skadelidte hadde vært utsatt for slike massive, psykiske påkjenninger tidligere i livet.

Trafikkulykken som ansvarshendelse nr 2, utløste en realskade hos skadelidte med bakgrunn i en massiv sårbarhet som følge av FN-tjenesten. Trafikkulykken er i seg selv et meget beskjedent bidrag i det totale bilde, og de symptomer som beskrives i langt større utstrekning forenlig med de plager man finner hos personer med PTSD. Kjelland (2008) skriver at det er uklart hvor langt prinsippet om å ta skadelidte som han er, rekker. Suksessive skader reiser en rekke uavklarte spørsmål. For Nemnden er det av vesentlig betydning at den massive sårbarheten som har realisert seg, er beskyttet gjennom en særskilt kompensasjonsordning med lempeligere krav til bevis. Det vises til Rt 2000 s 1614 på s 1632, hvor nettopp det faktum at lovgiver har valgt en standardisert erstatningsløsning er styrende for resultatet. Fra dommen siteres

”Regler om standardisert erstatning for tap i fremtidig erverv (...) har imidlertid til formål å effektivisere erstatningsoppgjøret og å unngå tvil og uenighet om skadelidtes forventede utvikling dersom yrkesskaden ikke hadde inntruffet. Spørsmålet om hvor lenge skadelidte ville vært i arbeid uten yrkesskaden, antar jeg nettopp er en problemstilling som man har villet unngå tvil og uenighet om. Dersom det i alminnelighet skulle legges opp til bevisførsel om denne problemstilling, ville derfor ordningen med standardisert erstatningsutmåling som er etablert, i realiteten bli satt til side på et viktig punkt. Jeg tar ikke stilling til i hvilken utstrekning dette synspunktet kan anvendes uten reservasjoner. Det er mulig at det kan foreligge spesielle tilfeller hvor man vil komme til at reglene om standardisert erstatning ikke kan anvendes. Jeg antar at det kan reises spørsmål om dette vil være situasjonen når det allerede da skaden inntrer, er på det rene at skadelidte om kort tid ville gå ut av arbeidslivet.”

Sett i lys av de politiske beveggrunner for innføring av kompensasjonsordningen sammenholdt med det faktum at det er en standardisert erstatningsordning med begrensede krav til dokumentasjon og uttalt lempeligere krav til bevis, er det etter Nemndens vurdering grunn til å konkludere med at trafikkulykken er helt uvesentlig i det totale bilde og således ikke kan tillegges vekt ved utmålingen. Det er ikke holdepunkter for å legge til grunn som bevist at trafikkulykken ville ha medført at skadelidte uansett ville ha falt ut. Derimot har trafikkulykken bidratt til å realisere skadelidtes særlige sårbarhet som følge av de påkjenninger han opplevde under FN-tjeneste. For det bærer staten ansvaret alene.

Nemnden legger på denne bakgrunn til grunn at den psykiske belastningslidelsen har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for hele uførheten. Konsekvensen av det er at skadelidte har krav på full kompensasjon etter forskriftens § 4. Det er allerede utbetalt kompensasjon for en varig ervedsmessig uførhet tilsvarende 70 %. Skadelidte tilkommer ytterligere 30 % av maksimal erstatning, beregnet med grunnlag i någjeldende grunnbeløp. Dette utgjør kr. 831.768.

Ad krav om dekning av salær

Det følger av § 10 i kompensasjonsforskriften at ”Rimelige og nødvendige utgifter til utarbeidelse av spesialisterklæring og utgifter til juridisk bistand i anledning saken dekkes i den utstrekning skadelidte kan dokumentere psykisk belastningsskade og tjeneste i internasjonal operasjon.”

Om vurderingstemaet vises det til Nemndens generelle bemerkninger i sak 7/2011. SPK skal foreta en konkret vurdering av advokatutgiftene i hver enkelt sak. Det er naturlig å se hen til tidligere praksis omkring vurderingen av hva som er rimelig og nødvendig, men det kan ikke legges til grunn at det finnes en norm for hva som er normal størrelsesorden. Dette vil variere fra sak til sak, så vel ut fra sakens kompleksitet som skadelidtes ressurser og egen situasjon. Samtidig har advokaten selv et selvstendig ansvar for å sette grenser overfor krevende klienter og begrense tidsbruken til det rimelige og nødvendige.

Nemnden deler statens syn på at en tidsbruk på 90 timer er svært omfattende. Saken har ikke reist problemstillinger som forklarer en så omfattende tidsbruk og beskrivelsen av tidsbruken slik den fremkommer i timelistene danner heller ikke grunnlag for en slik konklusjon. Slik timelistene fremstår, er tidsbruken langt utover det som fremstår som rimelig og nødvendig juridisk bistand. Dette underbygges av omfattende føring av kvarter og halvtimer. Det vektlegges også at klientforholdet var etablert forut for kravet etter kompensasjonsforskriften og at advokaten således var godt kjent med saken og skadehendelsene.

Nemnden legger til grunn at tidsbruken går langt utover det som fremstår rimelig og nødvendig i denne saken, og legger til grunn at arbeid utover 25 timer ikke anses rimelig og nødvendig. Etter fradrag tidligere utbetaling på kr 35.000 gjenstår det å dekke kr. 19.687,50 inkl mva, basert på en timepris på kr. 1.750 som opplyst.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 30.702,00 inkl. mva. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 11, dekkes rimelig og nødvendig utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet er høyt og ligger godt over det Nemnden så langt har sett har vært påkrevet i klageomgangen. Nemnden har likevel under betydelig tvil, tatt kravet til følge.

3. Konklusjon

Klagen tas til følge idet skadelidte har krav på maksimal ytelse etter den særskilte kompensasjonsordningen. SPK skal utbetale ytterligere kr. 831.768 til skadelidte.

Utgifter til juridisk bistand i anledning saken dekkes med ytterligere kr. 17.187,50 inkl. mva., og utgifter til juridisk bistand i anledning klagebehandlingen dekkes med kr 30.702,00 inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, 3. februar 2012

Anne Stine Eger Mollestad
Klagenemndens leder